

ГОД. XXI.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 24.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Изази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда о дању сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

ГРАЂА ЗА ИСТОРИЈУ СРПСКОГ НАРОДНОГ ПОЗОРИШТА.

Од ЈОВАНА ЂОРЂЕВИЋА.

(Наставак).

На Малетићево место дође *Милан А. Симић* за управитеља 11. децембра 1871. Одмах на првом састанку замоли ме, да му дам концепат онога мог меморандума, да га проучи. Рече ми, да му је г. Ристић препоручио, да чита тај меморандум. Учиним му по вољи, уједно му изјавим, да сам готов у свако доба, да га послужим и саветом и делом; али сам додао као погодбу, да ништа важније не предузима без претходног договора са мном. Он ми то обећа, и неко време тако је и рађено.

Али после кратког времена приметим, да и он, као и Малетић, неке најважније ствари, као што су: понављање уговора с позоришним особљем, решавање о том, хоће ли се ком члану плата повисити и у којој мери, хоће ли се какве крупније набавке извршити итд. почиње сматрати као искључно *своју* прерогативу, за коју не треба да тражи ни самном договора ни од министра одобрења. Особито се пред светковину пунолетства кнежева почео упуштати у велике трошкове и набавке. Кад сам му тога ради учинио моје примедбе, одговорио ми је, да се поуздано нада, да ће се већ на првој скупштини државна помоћ знатно повисити. Ја нисам делио његове сангвиничне наде: али шта сам друго знао чинити, до ђутати и радити свој посао.

У једном је погледу био много бољи од Малетића, што је био благе нарави и у опхођењу с људма много погоднији и питомији.

Од чега сам се бојао, нисам се убојао. О повишењу државне помоћи није било ни спомена. Субвенција, која је требала да траје до краја октобра 1873., потрошена је била већ у јануару исте године.

Сад управитељ потражи помоћ од владе а

она изашље нарочиту „анкетну комисију,“ да испита узроке дефициту и предложи средство, да се катастрофа отклони.

Комисија је провела нека три месеца у бесплодном прописивању палијативних лекова и није имала куражи да прави узрок болести означи и радикалан лек пропише.

Главни узрок кризи била је неспособност управитељева; а комисија или није хтела или није смела на то ударити. Лакше им је било кривити друге, па наравно у првом реду и мене. Ударило се у стару Малетићеву песму, и један члан комисије нападне ме у новинама, за што позориште не даје још више нових комада и више озбиљних драма. Сад ми је само још и то требало, да се и по новинама од таквих неумесних насртаја браним и да поред толиких брига и послова трошим и на новинареку полемику скупоцено време, које сам могао много корисније употребити.

*

У том се догоди - промена у министарству, и за новог министра просвете дође дотадашњи библиотекар *Стојан Новаковић*.

Он ме позове једанпут на разговор о позоришту, и ја му отворено искажем своје мишљење о целој ствари. Звао ме је после неког времена и по други пут; али сад није било говора о позоришту, већ о средњим школама, а поглавито о *гимназији*, где је мнистар од мене, као некадашњег професора гимназијског, желео чути моје мишљење о неким питањима, што у ту струку засецају. Ја сам му о свему томе поднео опширан меморандум.

Међу тим је „анкетна“ комисија свој посао свршила, али даља судбина позоришта била

је још једнако тајанственом копреном неизвесности застрта.

Првих дана месеца јунија одем министру, да што више дознам, јер ме је узнемиривало то његово ћутање о тој ствари. Поведем разговор о позоришту, и он ми почне казивати, да он не зна другог лека, него да се позориште на неко време затвори, а дотле да се цела ствар рашчисти. Ја сам живо заступао противно мишљење, доказујући, да би то била велика несрећа. Видећи, да он упорно остаје при своме, изјавим му, да ћу му своје разлоге против затварања позоришта писмено саопштити. Он обећа, да ће то писмено радо примити и проучити. Али у даљем разговору примети министар, да су већ сва новчана средства исцрпљена, да се позориште ни с које стране не може надати новим помоћним изворима, и да ова позоришна ствар више брине и главобоље задаје влади, него све друге укупно, па с тога да није више ни вредно о томе главу разбијати, да се позориште „à tout prix“ одржи.

Ове су ме последње министрове речи поразиле. Никад се не бих надао, да ће министар просвете, човек из народа, из омладине, некадашњи песник и уредник „Виле“, тако што ма и нехотице изустити. То што сам до сад сматрао за животно питање наше културе, око чега сам се толико година напором свих сила својих трудио, то је сад новом министру просвете била така маленкост, да није налазио за вредно, за њу се озбиљно заузети!

Суморан одем од њега. Још онај дан пошљем му своје писмено мишљење, у ком сам у неколико тачака навео против министрове намере све противне разлоге, који су ми у оној узрујаности на ум пали.

Држао сам за сигурно, да министар неће предузимати никакве кораке против позоришта, док од њега не чујем, да је прочитао мој мемоар; јер су ми још неки нови разлози тек после долазили на ум, које бих му могао усмено казати.

(Наставиће се.)

И С Т И Ж И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Позоришно дело“, првом наградом награђена шаљива игра у 5 чинова, написала Е. Хенлејева, превео Сава Петровић; приказано дне 8. фебруара 1896.).

У броју 27. овога листа од год. 1894. написана је опширнија критика о овом комаду, који је тада овде први пут приказиван био.

И овај пут могле су се приметити исте добре стране и незнатни недостатци тога комада. Комад је очевидно написан вештом руком, којој тај комад није првина. Сценариј је пошло за руком, да нам дочара пред очи отмену атмосферу, у којој се лица њезиног драмског комада крећу. Техници би се мало могле приговорити. У карактеристици има донекле невероватних ствари. Тако нам се чини, да је песник Ханс Валдау (г. Стојковић) сувише малодушан, да је трговински саветник Кун (г. Тодосић) сувише велики реалиста и рачунар, а цонашање Ханса Валдау-а и барона Ротека (г. Добриновић) према будућој им пуници, саветниковици Куновој (гђа Тодосићка)

некако је претерано непристојно и циничко. Најбоље је карактерисана Хедвига (гђа М. Марковићка), новинар Штробергер (г. Бакаловић) и управитељ дворског позоришта Гебен (г. Душановић). На та лица је оевидно сценаријца полагала велику важност. Као да нам се пред очима развија интрига малених против настојања песника, да своје драмско чедо изнесе на позорницу с изгледом на успех. Ситне интриге узрок су неприликама, а наивна девојчица све опет доведе у прави колосек. Као да је сценаријца хтела овим комадом осветити се ради своје властите неудаће у сличним приликама или ради неудаће којег од својих познаника у служби драмске музе.

Толико о самом комаду.

Што се тиче приказивања, прва похвала иде гђи Марковићки, која у овом комаду кроз четири чина имаде прилику, да покаже своју несравњиву вештину у приказивању наивних улога. То је њезин специјалитет, и она је и овај пут била тако дражесна наивка, те би онај, ко ју је

први пут у улози Хедвиге видио на позорници, чисто био уверен, да гледа пред собом праву правцату наивну швигарицу из реалног живота. Без оспоравања може гђа Марковићка улогу Хедвиге сматрати својом ремек-улогом. Једва је могуће и замислити бољег начина приказивања те улоге, која као да је за њу и створена.

Г. Стојковић је лепа појава на позорници, глумац без сумње даровит и рутиниран, али наше је мишљење, да је улогу песника Ханса Валдау-а боље схватио и приказао г. Спасић. Списатељка је Валдау-а замислила као човека, који меланхоличном, болном ресигнацијом подноси разне мене судбине свога драмског првенчета, а тако га је схватио и г. Спасић. Приказивање г. Стојковића било је нервозна, усиљена, хладна патетика малодушног писца, како га без сумње није списатељка имала на уму, тражећи узроке неуспеху песникову: не у њему, већ изван њега, у сићушним интригама и приликама спољашњим.

Г. Бакаловић је управо изврсно интерпретирао новинарску површност и моћ новинарске рекламе. Г. Бакаловића радо гледамо и у већим сличним улогама на позорници.

Разуме се, да је г. Добриновић своју улогу одиграо и отмено и живо и с оним разумевањем, како смо код њега навикли.

Гђа Бакаловићка и гђа Тодосићка а и г. Тодосић били су и овај пут „*comme il faut*“. Исто тако је и г. Душановић с разумевањем приказао бирократску сууетљивост управитеља дворског позоришта. Не бисмо имали шта приговорити ни интерпретаторима других улога.

Ј. Хр.

ПОЗОРИШТЕ.

(Гроф Лав Николајевић Толстој и глумац Левински.) Јосиф Левински, изврстан бечки глумац, недавно је гостовао у Москви, и ту је имао занимљив разговор с грофом Лавом Толстојем, па је о том разговору једном бечком новинару испричао ово: „У московском царском позоришту је била главна проба Толстојеве драме „Сила мрака“. Ја сам седео и разговарао се с једним одличним руским глумцем, када се у једној ложи указа патријархална прилика Толстојева. Ја сам одмах зажелио, да се разговарам с тим генијалним руским књижевником и та жеља ми се за неколико минута испунила. Предусретљив глумац ме одведе у ложу. Ја сам збуњено стао, а седи руски књижевник се мирно и љубазно окренуо

мени. По одећу би га сваки морао држати за обичног руског мужика. Црвено-црна коцкаста кошуља му беше појасем потпасана, широке чакшире му беху у усмине спуштене. На широка плећа му пала дугачка седа коса, испод носа, грубог кроја, покривају му уста потшишани седи бркови. Великог мислиоца одају само веома живе очи, и кад проговори тај човек те тако скромне спољашности ми слушамо најобразованијег човека на свету. Толстој говори немачки језик тако савршено, да влада и најфинијим пијансима његовим. Прво смо разговарали о делу му: „Сила мрака“. То је прво драмско дело тога великог песника, али цензура све досад није допустила да га прикажу и тек после дуге борбе су га ових дана приказали с големим успехом. Затим смо прешли на драмску књижевност и на односе песника према публици. Задатак је правом песнику — рече Толстој — да пресађује у душу публике и оне мисли своје, које не исказује. Но како то треба да бива, још нисам ни сам са собом на чисто, јер ја нисам драмски песник, него се више трудим око решења задатка етике. После тога смо прешли на Ибсена. Толстој рече, да не разуме песнички смер тога норвешког драматурга. Ибсен је без сумње велик а озбиљан човек, али његове предмете и његову технику ја не могу да схватим. Седи песник се за тим са заносом изразио о немачким класицима. После тога прешао је и на социјално питање, но имајући посла ту прекиде разговор. Толстоја поштују у Русији као свеца — завршио је Левински свој реферат. Не слушају га у свему, али његовој изврности се клања сав свет. Човек треба само да се поразговара с њиме, па одмах да осети његову величину, јер готово гледи човеку у душу. Из њега говори и песник и философ и његове мисли се не ће никад изгубити.“

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Ред позоришних представа).

У четвртак 15. (27.) фебруара: „**Фабрицијусова ћерка.**“ Позоришна игра у 3 чина, написао А. Вилбрандт, превео Ј. Грчић.

У суботу 17. (29.) фебруара први пут: „**Цезаров тестаменат.**“ Комедија у 3 чина, написали Адолф Бело и Едмунд Виљтар.

Издаје управа срп. нар. позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

29. Представа. **У ДУЊЕРСКОМ ПОЗОРИШТУ.** У претплати 16.

У Новоме Саду, у уторак 13. (25.) фебруара 1896.

ПО ДРУГИ ПУТ:

НЕРВОЗНЕ ЖЕНЕ.

Комедија у 3 чина, написали Ернест Блум и Раул Тоше, превела Станка Ђ. Глишићева.
Редитељ: Лукић.

ОСОБЕ:

Оскар Шаплу	— — — —	Тодосић.	Антонина	— — — —	С. Бакаловићка.
Ронжибо	— — — —	Спасић.	Фелисија	— — — —	З. Буришићева.
Шамоазел	— — — —	Добриновић.	Ифигенија	— — — —	Љ. Душановићка.
Слуга из клуба	— — — —	Стефановић.	Ана	— — — —	Д. Весићева.
Господин што промукло говори		Душановић.	Јулија	— — — —	К. Жикићка.
Господин	— — — —	Поповић.	Клариса	— — — —	Д. Туцаковићка.
Сидонија	— — — —	Ј. Весићева.	Госпа	— — — —	З. Марковићка.
Елвира	— — — —	М. Тодосићка.			

Више купаца (господа и госпође).

Догађа се у. Паризу — Први чин: код Ронжибоа, — Други чин: у Шаплуовом дућану. —
Трећи чин: код Ронжибоа.

У четвртак 15. (27.) фебруара: „**Фабризијусова ћерка**“. Позоришна игра у 3 чина, написао
А. Вилбрандт, превео Ј. Грчић.

Умољавају се лепо све поштоване госпође и госпођице, да би изволели без шешира седити на
својим седиштима у паркету и партеру.

Улазнице могу се добити у књижари браће М. Поповића од 9—12 пре подне, од 3—5 после
подне у позоришту и после на каси.

Болују: Д. Васиљевићка, М. Николић, Т. Илић.

Почетак тачно у 7¹/₂ свршетак у 10 сахата.